

.....
праць. Т.7. – 2003; 24. Нові книжки // Червоний кордон. – 1927. – 3 січня; 25. Петров В. Діячі української культури (1920-1940-х рр.): жертви більшовицького терору. – К., 1992. – 79 с.; 26. Плющ В. СВУ та СУМ: До 50-ліття заснування СВУ-СУМ. – Мюнхен, 1975. – 58 с.; 27. Посвістак О.А. Культурно-освітня, наукова інтелігенція Поділля і влада на початку 20-х рр. ХХ ст.: Зародження політичного конфлікту // Наукові праці КПДУ. Істор. науки. Том 16. – Кам'янець-Подільський, 2006. – С. 264-262; її ж. Культурна інтелігенція Кам'яниччини у 20-х рр. ХХ ст. // Кам'янець-Подільський у контексті українсько-європейських зв'язків: історія і сучасність. Зб. наук. праць II міжнар. наук.-практ. конфер. – Кам'янець-Подільський, 2005. – С. 106-108; її ж. Деякі співвідношення політичної та професійної підготовки культурно-освітньої і наукової інтелігенції Поділля 20-х рр. ХХ ст.: у контексті тиску владних структур на суспільство // Освіта, наука і культура на Поділлі. Зб. наук. праць. Том 9. – Кам'янець-Подільський, 2007. – С. 266-275; 28. Рубльов О. Західноукраїнська інтелігенція у загально-національних політичних та культурних процесах (1914-1939). – К., 2004. – 648 с.; 29. Савчук В.О. Краєзнавство Поділля в історії краєзнавчого руху України 20-30-х рр. ХХ ст. // Краєзнавство. – 2003. – № 1-4; 30. Савчук В.О. Краєзнавчий рук м. Кам'янця-Подільського у 1921-1923 рр. // Освіта, наука і культура на Поділлі. Зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський, 2006. – Т. 6; 31. Сіцінський Є. Наукова робота а Кам'янці на Поділлі за останнє десятиліття (1914-1924) // Україна. – 1926. – Кн. 1; 32. Тутківський П.А. Краєвиди України / Науково-популярний нарис. – Київ. – ДВУ, 129.

Н.П. Кузьмінець

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКЕ ЖИТТЯ НА ПОДІЛЛІ НА ПОЧАТКУ 20-Х РР. ХХ СТ.

Проблема співіснування митця і влади цікавила багатьох дослідників і залишається досить актуальною як в Україні, так і за її межами. Питання творчої свободи, залежності митця й літератора від політичної кон'юнктури є, по суті, вічними. Література й мистецтво є складовою частиною культури, в котрій відображаються всі суспільно-політичні й духовні процеси, що притаманні суспільству на тому чи іншому етапі існування. Кожна епоха породжує своє мистецтво, яке вбирає в себе всю складність та багатоплановість розвитку суспільства цього періоду.

Проблема культурно-духовного життя українського народу привертала увагу багатьох дослідників. 20-ті роки посідають особливе місце в історії України загалом і Поділля зокрема, оскільки за силою і глибиною духовних потрясінь та руйнувань вони помітно виділяються на історичному фоні своїм драматизмом. Питання національно-культурного розвитку належали до пріоритетних напрямків радянської історичної науки, де ставилася мета нав'язати читачам думку про вирішальну роль партії та ідеології в розвитку української культури [1]. Питання мистецтва й літератури у вказаний період не досліджувалися. Пріоритетною стала проблема національно-державного та культурно-духовного розвитку України у 20-х роках в умовах незалежності. У цей час було опубліковано низку колективних та індивідуальних праць, тематичних збірників, статей [2]. Аналіз новітньої наукової літератури з даної проблеми дозволив виявити деякі особливості літературно-мистецького життя в Україні і на Поділлі зокрема. Потужний рух національного відродження дав поштовх для стрімкого злету культури на початку 20-х років. Це був період найсмівливіших пошуків, багатоманітності напрямів та стилів. Але наприкінці 1920-х років літературно-мистецьке життя починає завмирати. У дослідженні даної проблеми безпосередньо на Поділлі варто відзначити праці П.С. Григорчука [3], В.А. Нестеренка [4], с. І. Дровозюка [5], С.Я. Вініковецького, В.П. Воловика [6], Л.П. Зінченка [7] та Т.В. Публіки [8]. Отже, аналіз літератури свідчить про інтерес істориків до досліджуваної теми, однак поряд з цим існує об'єктивна необхідність дослідити вплив тогочасної неспівської епохи на літературне та мистецьке життя і з'ясувати особливості його розвитку в Подільському регіоні.

Визначальну, домінуючу роль у культурно-мистецькому житті Поділля відігравав театр. Подільський регіон по праву вважався одним з визнаних театральних центрів України. Митці одержали можливість в умовах пом'якшення більшовицького режиму в умовах непу докласти зусиль до розвитку національного мистецтва. У Вінниці працювали 2 театральні трупи: «Новий Львівський театр» під керівництвом А. Бучми та київський «Молодий театр», очолюваний Г. Юрою. 28 січня 1920 р. колективи об'єдналися, утворивши Новий драматичний театр ім. І. Франка (зараз – славнозвісний Київський український академічний драматичний театр імені І. Франка). Ядро нового театру склали корифеї української сцени А. Бучма, Г. Юра, М. Крушельницький, О. Ватуля. Очолив колектив Г. Юра [6,414]. Драматичний театр вже з перших своїх кроків став на шлях реалістичного мистецтва. Він продовжував славні традиції українського народного театру, створеного

М. Кропивницьким, П.Саксаганським, М. Заньковецькою. Становлення театру проходило у важких умовах, коли не було ні п'єс, ні театральних майна, коштів, житла. Актори змушені були виконувати допоміжні роботи у театрі. Так, О. Ватуля був уповноваженим у всіх справах театру, М. Пилипенко виконував обов'язки касира, Г. Юра – завгоспа [9,77].

Першою виставою, яку успішно здійснив молодий мистецький колектив, була драма Івана Франка «Украдене щастя». У першому репертуарі театру також були п'єси «Похорон» І. Франка, «Іван Гус» Т. Шевченка, які інсценізував Г. Юра [10,51]. Театр одразу ж завоював шану трудящих. Його виступи радо зустрічали в містах і селах Поділля та інших регіонів України. 28 січня 1923 року театр відзначив у Вінниці треті роковини своєї діяльності, а навесні цього ж року виїхав гастролувати на Донбас. За три роки перебування у Вінниці колектив театру дав більше 600 спектаклів. Виступи його перед шахтарями пройшли з величезним успіхом. Після цієї гастрольної поїздки талановитий колектив театру був запрошений для постійної роботи в столицю України (тоді – м. Харків) [8,249].

У 1920 р. у Вінниці працював ще один театр, відомий під назвою «І-й трудовий кооператив українських акторів». У його трупі виступала майбутня зірка українського театру М. Литвиненко-Вольгемут. Цей колектив увійшов до складу трупи оперного театру, на сцені якого звучали опери «Катерина», «Борис Годунов», «Аїда», «Мазепа» [11,13]. У наступному році у Вінниці було відкрито український і російський місцеві театри. Артисти цих театрів виступали перед трудящими міст і сіл губернії. Зібрані від вистав кошти часто передавалися у фонд допомоги голодуючому населенню Самарської та інших губерній Росії. Вінницький український театр ставив драматичні твори Т.Шевченка, І. Карпенка-Карого та інших класиків української літератури. У 1922 році на сцені театру з успіхом пройшла опера Миколи Аркаса «Катерина».

Не обминув Вінницю і вибух «червоного ренесансу» 20-х років. 1925 року в місті відкрився напівпрофесійний театр «Червоний галстук». Його засновником був відомий пізніше радянський кінорежисер І.А. Савченко [12,204]. Це був гастрольний молодіжний театр. І. Савченко працював тут як режисер, актор, художник, декоратор. Існував також і єврейський театр. У жовтні 1925 р. відбулося святкування 50-річчя з дня заснування єврейського театру, організованого А. Гольдфаденом [13,204].

У 1929-1932 рр. у Вінниці базувалася пересувний театр опери та балету УСРР (інша назва – «Правобережна українська опера»). До його складу увійшли відомі українські оперні співаки: Ахматова, Іскра-Озерська, Загуменний, Мамін-Нікольський, Манько, Строганов та ін. Сезон у Вінниці відкрився «Аїдою». Відбулися прем'єри вистав «Тарас Бульба», «Майська Ніч». Цей театр обслуговував населення всієї Правобережної України. І не випадково, що саме Вінниця стало його резиденцією [14,68].

Крім того, в регіоні діяло декілька аматорських театрів, в яких свій вільний час віддавали мистецтву робітники і службовці. Ці невеликі театральні колективи функціонували переважно при клубах та сільбуддах. Так Брацлавський повітовий політосвітній відділ у своєму звіті повідомляв: «... в містах і містечках повіту діє 8 театральних колективів, в селах – 16, драматичних гуртків – 26. За 1922 рік в містах було поставлено 284 вистави, в селах – 89, проведено 16 концертів в містах і селах. Дано 25 хорових концертів» [12,197]. У селі Стрижавка Вінницької округи з ініціативи молоді 21 жовтня 1922 року було створено драматичний гурток. Декорації та театральний реманент хлопці і дівчата придбали на власні кошти [15]. Загалом на Поділлі в 1922 році існувало 246 театральних груп і гуртків. А на 1 січня 1925 року тут вже працювало 269 драматичних гуртків з кількістю учасників 17070 чоловік та 71 театральна група [16,30].

Одним із осередків театального мистецтва став Вінницький обласний театр опери та балету. Історія його починається з 1928 р., коли було створено третю пересувну оперу. Пізніше цей колектив увійшов до складу Вінницького театального тресту і з вересня 1932 р. залишився для постійної роботи у Вінниці [8,251].

Отже, у 20-ті роки Поділля мало широкий спектр театральних колективів, які створювалися переважно у Вінниці й провадили в життя різноманітні форми театального мистецтва.

На Поділлі активно вирувало літературне україномовне життя. Центрами його були Кам'янець-Подільський та Вінниця. У 1922 р. літератори губернії об'єдналися в «Асоціацію молодих пролетарських письменників Поділля» і встановили зв'язок з найбільшою літературною організацією України в м. Харкові. Вони друкувалися в журналах і газетах. Саме з Поділля вийшли такі письменники й літературні критики, як О.Л. Кундзіч, М.П. Трублаїні, К.О. Андрійчук,

М.П. Годованець, Ю.І. Назаренко, Є.П. Кирилюк [17,132-133]. Крім того, на Поділлі діяли селянські літературні угруповання «Плуг» та «Молодняк» [4,44]. Осередки «Плугу» були утворені в усіх окружних центрах. Вони відзначалися масовістю. Твори друкувалися на шпальтах місцевих періодичних видань, але часто-густо не мали художньої вартості та скидалися на агітаційно-публіцистичні статті. Найбільш помітною була творчість Кам'янецького осередку «Плугу», до якого входили відомі тоді поети та письменники: С. Божко, Д. Копиця, Т. Огневик, М. Шклярук та інші (всього біля 100 членів). У 1926 році у зв'язку з виїздом багатьох «плужників» з Поділля до центральних міст УСРР літературне життя на деякий час занепало. Восени цього року було вирішено організувати в містах краю філії літературного об'єднання «Молодняк» для координації роботи молодих літераторів. У Кам'янці-Подільському до цієї організації належали Т. Масненко, Л. Дмитерко, В. Беляєв та інші, які стали у майбутньому відомими радянськими письменниками [18,17]. Діяльність літературних об'єднань в цей період характеризувалася невизначеністю та мінливістю, що було викликано творчими пошуками в середовищі літераторів. Особливістю цього процесу було співіснування нових для української літератури напрямів з традиційними національними формами.

У 20-ті роки подальшого розвитку одержало музичне мистецтво. У квітні 1922 р. у Вінниці починає свою діяльність капела імені Миколи Леонтовича. Вона налічувала 40 чоловік. Своїми численними концертами вона пропагувала українську та російську класичну музику, а також знайомила населення Поділля з музикою прогресивних західноєвропейських композиторів. За три роки капела дала 85 концертів, які з великим успіхом пройшли в багатьох містах і селах губернії [8,250]. Газета «Червоний край» у 1924 р. так висвітлює діяльність капели: «Після довгої підготовки капела імені Миколи Леонтовича дає великий концерт під назвою «Вечір оригінальної художньої пісні». Концерт відбудеться 17 листопада в театрі ім. Леніна [19]. Товариство мало філії майже в усіх обласних містах України: Чернігові, Полтаві, Одесі. В Кам'янці-Подільському у 1924 р. при міській організації ім. Леонтовича відомий місцевий композитор та фундатор першого міського симфонічного оркестру Т. Ганицький утворив музично-драматичну студію, що давала дітям професійні музичні знання.

У 1924 р. у Вінниці та Кам'янець-Подільському було утворено філії музичного товариства імені Леонтовича. Його члени пропагували українську музику, народні пісні. Але у лютому 1926 р., піддавши діяльність товариства ім. Леонтовича нищівній критиці на урядовому рівні, його ліквідували й утворили Всеукраїнське товариство революційних музикантів, «оскільки ім'я М. Леонтовича було визнано не актуальним для радянської доби». Після цього репертуар музичних колективів регіону включав у себе переважно революційні пісні [20]. Одним із найвідоміших українських музикантів, вихідців із Поділля, є композитор, диригент, педагог, фольклорист Родіон Андрійович Скалецький, уродженець с. Михайлівки, нині Бершадського району (1899-1984), досі його творча спадщина якого не вивчена до кінця і понині. Більше 300 творів автора ще не видано (всього їх близько 600), а музично-методичний доробок чекає ретельного вивчення. Творчість Р. Скалецького вийшла далеко за межі Подільського краю. Наш земляк перейняв хорову естафету Леонтовича і впродовж багатьох років керував славетною Тульчинською окружною капелою ім. М. Леонтовича, хоровими капелами м. Вінниці та професійною капелою бандуристів обласної філармонії. Відомі його авторські збірки «Пісні для дітей», «На Поділлі весілля», «Хорові пісні» тощо. Його ім'я вшановано: створено музей в с. Михайлівка Бершадського району, де народився, одна із вулиць Вінниці носить його ім'я [21,24-25].

Значну роль у розвитку українського музичного мистецтва займає Григорій Митрофанович Давидовський, який з 1919 по 1923 рік працював у Вінниці, де створив низку оригінальних хорових творів. Композитор засновує тут зразкову капелу, видає клавір опери «Під звуки рідної пісні», пише нову оперу «Перемога пісні», яка відбудована на подільському фольклорі. 7 серпня 1920 року в місцевому театрі відбувся концерт капели під управлінням Г. Давидовського. Вінницька газета «Вісті» повідомляла про його неперевершений талант [7,263].

На Поділлі працював також талановитий художник М.Жук, відомий своїми пейзажними та історичними малюнками. У 1920-ті роки центром українського художньо-прикладного мистецтва на Поділлі стала Кам'янець-Подільська художньо-промислова школа, очолювана талановитим

художником та мистецтвознавцем В. Гагенмейстером, чії праці «Стінні розписи на Поділлі»,

«Селянські стінні розписи Кам'яниччини» не втратили своєї актуальності і зараз [4,43].

У 1921 році у Вінниці відбувся перший губернський з'їзд працівників мистецтва Поділля. У резолюції з'їзду ставилася вимога, щоб працівники мистецтва перенесли всю свою роботу на заводи, робітничі клуби, просвіти, служити матеріалом для шукання нових форм в мистецтві [11,12].

Наведені вище факти характеризують цікаве багатогранне літературно-мистецьке життя на Поділлі на початку 20-х років ХХ ст. Серед обставин, які зумовили цей процес, слід виділити національний чинник, що набув в той час особливого значення. Під впливом революційних подій зросло національне самоусвідомлення українців, посилювався національний рух. Нова влада мусила враховувати ці моменти при розробці як загальних принципів державного устрою, так і завдань культурного будівництва. Процес остаточного утвердження більшовиків при владі на початковому етапі непу проходив під гаслами толерантного ставлення до національно-культурних потреб населення. Це дозволило їм, з одного боку, збити гостроту національного протистояння, відпрацювати прийоми впливу на національну культуру, сформувати відповідні органи контролю над національно-культурним життям, а, з другого боку, прискорити процес централізації, цензури, логічним завершенням якого стало утвердження жорстокого контролю над культурним життям на наступні десятиліття.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Приходько А. Культурне будівництво на Україні (за 1925-1926 та 1926-1927 роки). – Х., 1927; Николишин С. Культурна політика большевиків і український культурний процес. – Б.м., 1939; Щербак А. Перші кроки. З історії радянської літератури та преси на Україні. – К., 1958; Корсунська Б. Масова революційна поезія Жовтня. – К., 1960; Золотоверхий І.Д. Становлення української радянської культури (1917-1920 рр.) – К., 1961; Шевчук Г. Культурне будівництво на Україні в 1921-1925 рр. – К., 1963; Михайлов О. Культурний розвиток українського села в роки соціалістичного будівництва. – К., 1963; Крижанівський С. Художні відкриття. – К., 1965; Півтора дні В. Українська література перших років революції. (1917-1923). – К., 1968; Ковалів Ю. Літературна дискусія в Україні (1925-1928 рр.) – К., 1990; Курносів Ю.О. Духовне життя на Україні в 20-30-х рр. // Український історичний журнал. – 1990. - №1. – С.94-96; 2. Касьянов Г.В., Даниленко В.М. Сталінізм і українська інтелігенція (20-30-ті роки). – К., 1991; Касьянов Г.В. Українська інтелігенція 1920-х-30-х років: соціальний портрет та історична доля. - К., Едмонтон, 1992; Даниленко В.М. Посилення адміністративних начал в організації культурного життя в Україні в 20-3 – ті роки та його наслідки // Теоретичні проблеми вітчизняної історії, історіографії та джерелознавства. – К., 1993; Білоцерківський В.Я. Особливості національно-культурного будівництва в Україні в 20-х роках // Актуальні питання історії України. Тези доповідей перших Багаліївських читань, присвячених 135-річчю з дня народження, 60-річчю з дня смерті академіка Д.І. Багалія. – Х., 1992; Алексієв М.М., Більчук М.М., Бойко М.С. Культурне відродження в Україні. – Львів, 1993; Чехович В.А. Проблеми національно-державного будівництва України в роки непу. – Х., 1995; Кручек О.А. Становлення державної політики УСРР в галузі національної культури (1920-1923 рр.). – К., 1996; Плахотнюк С.С. Культура українського села: становлення, успіхи, прорахунки. – Вінниця, 1997; Новохатько Л.М. Проблеми соціально-економічного і культурного розвитку України в контексті національної політики 20-30-ті рр. ХХ ст.). – К., 1998; Бондарчук П.М. Національно-культурна політика большевиків в Україні на початку 1920-х років. – К., 1998; Шипович М. Радянське керівництво та літературно-мистецька інтелігенція України: 20-ті роки // Український історичний журнал. – 2000. - №1. – С.95-102; Борисенко М.В. Уніфікація літературного життя України в 1920-1932 роках. – К., 2001; 3. Григорчук П.С. Вплив сталінізму на культуру Поділля в 30-х рр. ХХ ст. // Культура Поділля: Історія і сучасність: Матеріали другої науково-практичної конференції, присвяченої 500-річчю м. Хмельницького. 27-29 серпня 1993 року. – Хмельницький, 1993; Григорчук П.С. Деякі аспекти культурно-національного процесу на Поділлі на початку 20-х рр. ХХ ст. // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Вип.6. Серія: Історія. – Вінниця, 2003; 4. Нестеренко В.А. Українізація на Поділлі в 20-30-ті роки ХХ ст. (основні напрями, наслідки, недоліки та особливості). - Кам'янець-Подільський, 2003; 5. Дровозюк С.І. Духовне життя подільського селянства у 20-ті роки ХХ ст. // Тези доповідей Х Вінницької обласної історико-краєзнавчої конференції ВДП ім. М. Островського. – Вінниця, 1991; 6. Вініковецький С.Я., Воловик В.П. Деякі аспекти культурного розвитку Подільської губернії 20-х років ХХ ст. // Матеріали Х Подільської історико-краєзнавчої конференції. – Кам'янець-Подільський, 2000; 7. Зінченко Л.П. Композитор Давидовський на Поділлі // Культура Поділля: історія і сучасність. Матеріали II науково-практичної конференції, присвяченої 500-річчю м. Хмельницького. – Хмельницький, 1993; 8. Публіка Т.В. Культурне життя на Поділлі в 20-30-ті роки ХХ ст. // Наукові записки ВДПУ імені М. Коцюбинського. Вип. 10. Серія: Історія. – Вінниця, 2006; 9. Веринівська І.М. Становлення української радянської сценографії. –

К., 1981; 10. Білоцерківський Л.Г. Записки суфлера. – К., 1962; 11. Культурне будівництво на Вінниччині в роки Радянської влади. – Вінниця, 1959; 12. Вінниця. Історичний нарис. – Вінниця, 1964; 13. Державний архів Вінницької області (далі – ДАВО). – Ф.Р-254. – Оп.1. – Спр. 208; 14. Кавка В.В. Культурне будівництво у Вінниці в 1900-1930 рр. // Матеріали І Вінницької науково теоретичної конференції. – Вінниця, 1993; 15. Вісті. – 1922. – 25 листопада; 16. ДАВО. – Ф. – Р-159. – Оп. 1. – Спр.491; 17. 3-над Божої ріки. Літературний словник Вінниччини. – Вінниця, 1998; 18. Літературне Поділля. – Хмельницький, 1991; 19. Червоний край. - 1924. – 15 листопада; 20. Культура і життя. – 1996.- 27 березня; 21. Сценарій свята «Співець Подільського краю» (до 100-річчя від дня народження Р.А. Скалецького. – Бершадь, 1999.

В.А.Косаківський

ПОДОЛЯНКА (КЛАРИСЕ ЛІСПЕКТОР) – КЛАСИК БРАЗИЛЬСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

10 грудня 2002 року в смт. Чечельник на Вінниччині було відкрито меморіальну дошку на честь Кларісе Ліспектор – письменниці, класика бразильської літератури, яка народилась в цьому селищі 10 грудня 1920 р. На відкритті виступив посол Бразилії Елдер Мартінес де Моресс. В урочистостях взяли участь: другий секретар посольства Бразилії в Україні Дувал Баррос, представники посольства, а також представники місцевої влади та жителі селища [1, с. 1].

На меморіальній дошці, яку встановили на будинку нинішньої селищної ради, вирізьблено портрет письменниці та зроблено напис португальською та українською мовами: «В цьому містечку 10 грудня 1920 року народилась бразильська письменниця Кларісе Ліспектор. Її подорож від народження до смерті, з Чечельника до Бразилії, була присвячена невтомному пошуку відповідей на фундаментальні питання, що постають перед людиною, яка пройшла шляхами, що зближують народи наших двох країн в увічненні її пам'яті.

Посольство Бразилії в Україні та Селищна Рада Чечельника спільно віддають шану пам'яті Кларісе Ліспектор.

Чечельник, 10 грудня 2002 року».

У цей день виповнилось 82 роки від дня її народження, а днем раніше, 9 грудня, 25 років від дня її смерті.

Церемонію відкриття знімали на плівку бразильські кіномитці (режисер Жуліо Лернер), які створюють, за підтримки уряду Бразилії, фільм про життя і творчість Кларісе Ліспектор, в якому значна частина буде присвячена Україні.

Її батьками були Пінкус (чи Пінкас) Ліспектор (Спектор) і Маня Крінгольд Ліспектор (Спектор). Зі спогадів відомо, що батьки Кларісе у 1911 р. мешкали в Саврані Балтського повіту, а в 1915 р. вони проживали у Теплику Гайсинського повіту з двома дочками – Лією і Танею [2].

Хайя (в майбутньому вона стане Кларісе) народилась 10 грудня 1920 р. в Чечельнику, через який тікали її батьки, рятуючись від погромів в роки Громадянської війни. Родина Кларісе емігрувала до Бразилії у 1921 р., коли їй було лише два місяці.

Родина поселилася в місті Рісифі (штат Пирнамбуко у Південно-Східній Бразилії). У 1928 р. Кларісе пішла до школи – «Шкільна Група Жуан Рамальо». Вже в наступному 1929 р. вона пише свої перші оповідання, але місцева газета «Діаріо ди Пирнамбуко» (Diário de Pernambuco), на своїй дитячій сторінці не хоче їх публікувати, тому що оповідання Кларісе не мали літературної зв'язки і навіть не зверталися до яких небудь фактів, а повідомляли тільки глибокі почуття.

Цього ж року помирає мати Кларісе. У 1935 р. родина Ліспектор переселяється у місто Ріо-де-Жанейро. Тут Кларісе дає приватні уроки португальської мови. І так з життєвого досвіду учитель-учень, народжується її перший роман «Близько дикого серця» (Perto do Coração Selvagem).

1939 року Кларісе вступає до Національного Факультету Права у місті Ріо-де-Жанейро. У наступному 1940 р. вона вже працює на посаді редактора Національної Інформаційної Агенції в Ріо-де-Жанейро. Цього ж року помирає її батько.

У 1942 р. Кларісе стає редактором газети «Ніч» (A Noite) в Ріо-де-Жанейро. Тут вона публікує декілька своїх оповідань. Наступного року вона виходить заміж за свого шкільного друга Маврі Гужел Валенти (Mauri Gurgel Valente). Під час Другої Світової війни письменниця допомагає у військовому шпиталі бразильським воїнам.

У 1945 р. твір «Близько дикого серця» отримує відзнаку фундації «Граса Араня» (Fundacao Graca Aranha), і італійський живописець Де Чірко обесмертнює портрет Кларісе [3].

У 1946 р. була опублікована друга новела письменниці – «Лампа», а ще через три роки побачив світ роман «Місто в облозі» найбільш значущий її твір, який увійшов до всіх довідників, хоча «шедевром бразильської літератури» критики визнали інший роман – «Яблуко у темряві» (1960